

Sygn. akt I ACa 716/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2017 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gawinek (spr.) SSA Mirosława Gołuńska
Protokolant:	sekr.sądowy Emilia Startek

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2017 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) w B.

przeciwko I. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 7 czerwca 2016 roku, sygn. akt I C 281/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim o tyle tylko, że płatność pierwszej raty określa na dzień 8 kwietnia 2017 roku,

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. odstępuje od obciążania pozwanego kosztami postępowania apelacyjnego strony powodowej.

Małgorzata Gawinek Artur Kowalewski Mirosława Gołuńska

Sygn. akt I ACa 716/16

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie (...) w B. w pozwie wniesionym w postępowaniu nakazowym, 1 kwietnia 2014, przeciwko I. B. żądał zapłaty przez pozwanego kwoty 94.983,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 1 kwietnia 2014 oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, że dnia 3 lipca 2008 r. zawarł z Przedsiębiorstwem (...) sp. z o.o. w K. umowę pożyczki nr (...). W celu jej zabezpieczenia, Spółka wystawiła weksel własny in blanco, który został poręczony przez pozwanego. W związku z zaprzestaniem spłaty pożyczki, powód zawiadomił pozwanego o wypełnieniu weksla i wezwał do jego wykupu, lecz pozwany nie ustosunkował się do tego pisma.

Sąd Okręgowy w Koszalinie 18 kwietnia 2014 wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym.

W zarzutach od nakazu zapłaty pozwany wniósł o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa w całości, nadto zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu wedle norm przepisanych.

Wskazał, że pożyczka Spółce udzielona została w celu zakupu maszyny prasy krawędziowej wraz z oprzyrządowaniem, a jej zabezpieczenie, oprócz weksla, stanowiło przewłaszczenie ww. maszyny na rzecz powoda. Postanowieniem z 20 stycznia 2011 Sąd Rejonowy w Koszalinie ogłosił upadłość spółki (...), a powód nie domagał się wydania tej maszyny od syndyka. Pomimo tego, powód jest nadal właścicielem ww. maszyny i winien w pierwszej kolejności zaspokoić w ten sposób swoje roszczenie. Skoro zaś nie skorzystał z tego sposobu zabezpieczenia, to domaganie się przez niego zapłaty od pozwanego, bez potrącenia wartości maszyny, stanowi nadużycie prawa. Jest nadto równoznaczne z wypełnieniem weksla w sposób niezgodny z porozumieniem wekslowym, albowiem wpisana w nim kwota jest zawyżona. Nadużycie prawa podmiotowego przez powoda wyraża się także w dochodzeniu roszczenia po ogłoszeniu upadłości przez Spółkę, co utrudni pozwanemu ewentualne domaganie się od niej zapłaty.

W ocenie pozwanego, w związku z ogłoszeniem upadłości Spółki 20 stycznia 2011, całość pożyczki stała się tego dnia wymagalna, stosownie do art. 52 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, za wyjątkiem raty za grudzień, której wymagalność przypadała w dniu 31 grudnia 2010. Ponieważ powód udzielił pożyczki w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, termin przedawnienia roszczenia wynosił 3 lata i upłynął odpowiednio w dniach 1 i 21 stycznia 2014. Wypełnienie przez powoda weksla 24 marca 2014 było zatem spóźnione i niezgodne z porozumieniem wekslowym. Niezgodność z deklaracją wynika nadto z braku zawiadomienia pozwanego o wypełnieniu weksla, w terminie 7 dni przed terminem płatności, zatem roszczenie nie jest wymagalne i jako takie powinno zostać oddalone.

Sąd Okręgowy w Koszalinie wyrokiem z 7 czerwca 2016 (sygn. I C 281/14):

1. uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 18 kwietnia 2014 roku;
2. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 71.902,85 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia 7 czerwca 2016 r. z tym, że zasądzoną należność rozkłada na 10 rocznych rat – pierwszych 9 po 7.000 zł, ostatnia obejmująca kwotę 8.902,85 zł oraz zasądzone powyżej odsetki ustawowe, płatne do 31 stycznia każdego roku poczynając od roku 2017 wraz z odsetkami ustawowymi od rat dotyczących należności głównej w razie opóźnienia w płatności poszczególnych rat do dnia zapłaty, z tym, że nieuiszczenie którejkolwiek z rat w terminie spowoduje wymagalność całego roszczenia;
3. oddalił powództwo w pozostałej części;
4. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.872 zł tytułem części kosztów procesu;
5. nakazał zwrócić pozwanemu uiszczoną zaliczkę na wydatki w kwocie 700 zł.

Sąd Okręgowy oparł powyższe rozstrzygnięcie na następującym stanie faktycznym i rozważaniach:

Dnia 3 lipca 2008 r., w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, powód zawarł z Przedsiębiorstwem (...) sp. z o.o. w K. umowę pożyczki nr (...), na podstawie której udzielił jej pożyczki w kwocie 120.000 zł z przeznaczeniem na zakup maszyny – prasy krawędziowej z oprzyrządowaniem, na okres od 3 lipca 2008 roku do 30 czerwca 2013 r. Pożyczka oprocentowana była według stopy procentowej w wysokości 6,9% w stosunku rocznym. W przypadku opóźnienia w zapłacie raty pożyczki, pożyczkodawca uprawniony był do naliczania odsetek karnych w dwukrotnej wysokości odsetek ustawowych. Jako zabezpieczenie prawne pożyczki ustanowiono weksel własny in blanco Spółki

z awalem pozwanego oraz deklaracją wekslową, a także przewłaszczenie zakupywanej maszyny wraz z cesją polisy ubezpieczeniowej.

Umowa przeniesienia własności rzeczy ruchomej na zabezpieczenie z zastrzeżeniem warunku o nr (...) została sporządzona 9 lipca 2008 roku w formie pisemnej.

Zgodnie z deklaracją wystawcy weksła, został on złożony jako zabezpieczenie spłaty pożyczki w kwocie 120.000 zł, udzielonej na podstawie umowy nr (...). Powód miał prawo wypełnić weksel w przypadku niedotrzymania umownych terminów spłaty pożyczki na sumę odpowiadającą zadłużeniu (kwota pożyczki wraz z należnymi odsetkami i kosztami). Powód został uprawniony do opatrzenia weksła datą płatności według swego uznania, zawiadamiając o tym każdorazowo listem poleconym pod wyżej wskazanym adresem. List ten powinien być wysłany na 7 dni przed terminem płatności weksła. Jako wystawca weksła deklarację w imieniu Spółki podpisał jej prezes zarządu T. M..

Pozwany oświadczył, że zapłatę ww. weksli przez ich wystawcę poręczył swoim podpisem i wyraził zgodę na uzupełnienie weksła przez Stowarzyszenie w sposób podany w deklaracji. Wskazano, że w razie wypełnienia weksła przez powoda, winien on zawiadomić o tym pozwanego, na równi z wystawcą weksła, na 7 dni przed terminem płatności.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Koszalinie z 20 stycznia 2011 r. ogłoszono upadłość Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w K., obejmującą likwidację jej majątku.

W piśmie z 21 stycznia 2011 r. powód zgłosił wierzytelność objętą układem, powstałą przed dniem ogłoszenia upadłości Spółki w kwocie 73.038,21 zł, na którą składały się wierzytelności z tytułu umowy pożyczki z 3 lipca 2008 r. (kapitał – 66.000 zł, odsetki umowne – 6.842,89 zł, odsetki karne – 195,32 zł). Powód wskazał, że wierzytelność jest zabezpieczona na mocy umowy przeniesienia własności rzeczy ruchomych nr (...). Powołał także dokumenty, które wskazywały na istnienie ww. wierzytelności.

Prasa krawędziowa weszła do masy upadłości i została sprzedana przez syndyka za kwotę 17.835 zł na rzecz PPHU (...).

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Koszalinie z 6 maja 2014 r., w sprawie VII GUp 31/10, stwierdzono zakończenie postępowania upadłościowego. W toku prowadzonego postępowania powód nie uzyskał żadnych kwot.

W piśmie z 24 marca 2014 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty oraz zawiadomił o wypełnieniu weksła z terminem płatności na dzień 31 marca 2014 r.

W odpowiedzi z 11 kwietnia 2014 roku, pozwany odmówił zapłaty.

Uwzględniając fakt częściowej spłaty pożyczki w kwocie 66,156,63 zł, wysokość wierzytelności przysługującej powodowi wynosiła na dzień 20 marca 2014 r. 94.983,80 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał zarzuty pozwanego za częściowo zasadne.

Sąd ten ocenił, że powstało ważne zobowiązanie wekslowe z weksła własnego in blanco wystawionego przez Spółkę (...), który zabezpieczał roszczenia powoda wynikające z umowy pożyczki nr (...). Wypełniony weksel, złożony do akt sprawy jest ważny, gdyż zawiera wszystkie elementy wymienione w art. 101 i art. 102 prawa wekslowego.

Jak zauważył Sąd pierwszej instancji, dłużnik z weksła in blanco może podnieść przeciwko wierzycielowi przedstawiającemu uzupełniony weksel do zapłaty ewentualnie w dwóch płaszczyznach - w sferze przedawnienia wekslowego, dla którego biegu miarodajna będzie zawsze data płatności weksła (art. 70 ust. 1) i w sferze uzupełnienia weksła niezgodnie z porozumieniem. Podkreślając, że czym innym jest przedawnienie roszczenia ze stosunku podstawowego i wekslowego, wskazał, że jako datę płatności weksła wskazano 31 marca 2014 r., stąd o przedawnieniu roszczenia z weksła nie może być mowy, zarówno względem Spółki, jak i pozwanego. Odmienne jednak Sąd ocenił zarzut wypełnienia weksła niezgodnie z deklaracją wekslową, w związku z częściowym przedawnieniem roszczenia

ze stosunku podstawowego. Powód udzielił spółce (...) pożyczki w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, co powoduje, iż do przedawnienia roszczenia wynikającego z tej umowy zastosowanie znajdzie termin trzyletni, przewidziany w art. 120 k.c. W świetle art. 91 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, z dniem wydania przez Sąd Rejonowy w Koszalinie postanowienia w przedmiocie ogłoszenia upadłości, obejmującej likwidację majątku Spółki, tj. 20 stycznia 2011 r., cała wierzytelność z tytułu udzielonej pożyczki stała się wymagalna. Tym niemniej, zdaniem Sądu, na skutek zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym w kwocie 73.038,21 zł, bieg terminu przedawnienia roszczenia w tej kwocie został przerwany (art. 123 § 1 k.c.) i rozpoczął ponownie bieg wraz z uprawomocnieniem postanowienia z 6 maja 2014 r. kończącym postępowanie upadłościowe (art. 124 § 2 k.c.).

Sąd Okręgowy podkreślił, że wniesienie pozwu przerywa bieg przedawnienia tylko co do roszczeń objętych żądaniem pozwu, zatem czynność podjęta przez powoda mogła skutkować przerwaniem biegu terminu przedawnienia jedynie w odniesieniu do tej części wierzytelności, która została zgłoszona, tj. do kwoty 73.038,21 zł. W pozostałym zakresie, wierzytelność ze stosunku podstawowego uległa przedawnieniu.

W ocenie Sądu, nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem, iż przerwanie biegu terminu przedawnienia odniosło skutek jedynie względem spółki (...), a nie wobec pozwanego, z uwagi na treść art. 372 k.c. Pozwany nie jest poręczycielem cywilnym w zakresie umowy pożyczki (art. 876 k.c.), lecz poręczycielem wekslowym (art. 30 – 32 prawa wekslowego). Przedmiotem poręczenia udzielonego przez pozwanego nie była należność główna z umowy pożyczki, lecz należność wekslowa, powstająca w wyniku wypełnienia weksla in blanco. Skoro zobowiązanie pozwanego nie zostało skonkretyzowane do dnia wypełnienia weksla, to nie mógł również ulec przerwaniu w stosunku do pozwanego bieg terminu przedawnienia. Nie mógł ulec przerwaniu względem pozwanego także bieg terminu przedawnienia ze stosunku podstawowego, albowiem nie był on stroną tego stosunku prawnego. W rezultacie, wypełnienie weksla w dniu 24 marca 2014 r. nie może być uznane za sprzeczne z deklaracją wekslową, zarówno w aspekcie roszczeń powoda wobec spółki, jak i pozwanego.

Zdaniem Sądu Okręgowego bezzasadne są twierdzenia pozwanego, iż to na powodzie ciąży obowiązek wykazania roszczenia, tak co do istoty, jak i wysokości. Podniesienie przez poręczyciela weksla in blanco zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym nie powoduje przerzucenie ciężaru dowodu na posiadacza weksla w tym sensie, iż powinien go obciążać dowód wykazania istnienia i rozmiaru zadłużenia z tego stosunku. Ciężar dowodu w zakresie prawdziwości zarzutu wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z porozumieniem stron spoczywa na dłużniku, który takie zarzuty podnosi. Tymczasem, zdaniem Sądu, pozwany nie wykazał, aby weksel został uzupełniony niezgodnie z deklaracją. Zwłaszcza, że strona powoda przedłożyła dokumenty, obrazujące historię zadłużenia oraz dokonane przez spółkę wpłaty. Okoliczności te znalazły potwierdzenie w zeznaniach świadka T. M., który wskazał, że spółka spłaciła zadłużenie w zakresie 70.000 zł.

W ocenie Sądu bezpodstawne okazały się twierdzenia pozwanego, jakoby powód wypełnił weksel w sposób niezgodny z deklaracją wekslową, na skutek zaniechania redukcji zadłużenia o wartość prasy krawędziowej. W związku z treścią art. 84 ust. 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, umowa przeniesienia własności rzeczy na zabezpieczenie, z uwagi na niezachowanie formy pisemnej z datą pewną, nie była skuteczna wobec masy upadłości. Sporna umowa pożyczki nie przewiduje zaś żadnego pierwszeństwa w zakresie korzystania przez powoda z form zabezpieczenia spłaty należności wynikającej z umowy. Nie sposób uznać, iż zaniechanie powoda stanowić mogło nadużycie prawa. Tym bardziej, iż powód podjął działania zmierzające do zaspokojenia swojego roszczenia poprzez zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, lecz prasa krawędziowa została sprzedana i roszczenie powoda nie zostało choćby w części zaspokojone.

Za zasadny, choć pozbawiony istotnego znaczenia, uznał zarzut braku powiadomienia spółki o wypełnieniu weksla. Okoliczność ta nie ma znaczenia dla skuteczności poręczenia wekslowego i egzekwowania odpowiedzialności od poręczyciela.

Wobec częściowego uwzględnienia podniesionego zarzutu przedawnienia roszczenia powoda, wypełnienie weksla na sumę przewyższającą kwotę 73.038,21 zł uznać należy za sprzeczne z deklaracją wekslową, co prowadziło do oddalenia

powództwa w tym zakresie. Przy czym należność ta winna zostać pomniejszona o kwotę 1.135,36 zł stanowiącą różnicę pomiędzy wskazywaną w zgłoszeniu wierzytelności sumą odsetek umownych (6.842,89 zł) a sumą odsetek umownych ujętą w sumie wekslowej (5.707,53 zł). Skoro w sumie wekslowej powód ujął niższą wartość odsetek umownych niż domagał się wcześniej od dłużnika głównego, zasądzenie wyższej należności z tego tytułu byłoby niedopuszczalnym orzekaniem ponad żądanie (art. 321 § 1 k.p.c. a contrario).

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z 18 kwietnia 2014 r. i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 71.902,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 1 kwietnia 2014 roku do dnia wyrokowania.

Sąd Okręgowy przychylił się do wniosku pozwanego i uznał za zasadne skorzystanie z uprawnienia, jakie daje art. 320 k.p.c. i rozłożył świadczenia na raty mając na uwadze trudną sytuację majątkową i życiową pozwanego. Uznał, że powinien mieć szansę na wykonanie wyroku w sposób dobrowolny i uchronienie się przez to przed dodatkowymi kosztami postępowania egzekucyjnego, a takiej szansy byłby pozbawiony w sytuacji zobowiązania go do uiszczenia zasądzonej kwoty jednorazowo. Sąd rozłożył zasądzoną należność na 10 rocznych rat wraz z odsetkami ustawowymi, płatne do 31 stycznia każdego roku poczynając od roku 2017. Aby zmotywować pozwanego do terminowego płacenia rat i mając na względzie ochronę praw wierzyciela, Sąd pierwszej instancji orzekł, że, w razie opóźnienia w płatności, powodowi przysługiwac będą odsetki ustawowe, a nieuiszczenie którejkolwiek z rat w terminie pociągnie za sobą wymagalność całego roszczenia.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd uznał, że stopień skomplikowania sprawy i nakład pracy pełnomocników stron uzasadnia przyznanie im opłat za ich czynności w sprawie w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej. Mając na uwadze, że powód poniósł procesu w łącznej kwocie 8.405 zł, a pozwany w kwocie 10.779 zł, a także uwzględniając fakt, iż powód wygrał sprawę w 75,7 %, a pozwany w 24,3%, stwierdził, że powodowi przysługuje zwrot kosztów procesu w kwocie 3.744 zł. Połowę tej kwoty Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda w pkt. 4 tytułem zwrotu części kosztów procesu, mając na względzie trudną sytuację materialną i życiową pozwanego.

W pkt. 5 sentencji orzeczono o zwrocie na rzecz pozwanego zaliczki na koszt opinii biegłego, który to dowód ostatecznie nie został przeprowadzony.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany, zaskarżając go w części tj. co do punktów 2 i 4 zarzucił naruszenie:

1) art. 71 zd. 2 prawa wekslowego w zw. z art. 372 k.c. w zw. z art. 47 prawa

wekslowego przez jego niezastosowanie i pominięcie, że przerwanie biegu przedawnienia w stosunku do wystawcy weksla nie może przerywać biegu przedawnienia w stosunku do poręczyciela — zarówno na gruncie prawa wekslowego jak i prawa cywilnego;

2) art. 10 prawa wekslowego w zw. z art. 118 k.c. poprzez ich niewłaściwe

zastosowanie i pominięcie, że roszczenie powoda ze stosunku podstawowego uległo przedawnieniu w dniu 20 stycznia 2014 r., a tym samym weksel wypełniony w dniu 24 marca 2014 r. został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, zatem dłużnik wekslowy nie jest zobowiązany do zapłaty z weksla,

3) art. 32 w zw. z art. 10 ustawy Prawo wekslowe, przez ich niewłaściwą wykładnię i

przyjęcie, że osoby poręczające za wystawcę weksla własnego in blanco mogą podnieść przeciwko wierzycielowi przedstawiającemu uzupełniony weksel do zapłaty, ekscpeje wyłącznie w dwóch płaszczyznach, tj. w sferze przedawnienia wekslowego oraz w sferze uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem, w sytuacji, gdy roszczenie wekslowe nie jest przedawnione, ale dłużnik kwestionuje sposób oznaczenia daty płatności wpisanej na wekslu, podczas gdy art. 32 ustawy Prawo wekslowe nie przesądza o zakresie zarzutów przysługujących poręczycielowi wekslowemu, dostępnych mu na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, a dopuszczalnych w ramach art. 10 Prawa

wekslowego, stąd awalista jako odpowiadający tak samo, jak ten za kogo poręczył, ma prawo podnoszenia wszelkich zarzutów, jakie przysługują tej osobie, w tym zarzutów subiektywnych,

4) art. 32 Prawa wekslowego w zw. z art. 372 k.c. i 71 prawa wekslowego w zw. z art.

118 i 123 § k.c. w zw. z art. 10 Prawa wekslowego, poprzez błędną ich wykładnię i przyjęcie, że awaliście nie przysługiwał zarzut ze stosunku podstawowego, tj. zarzut przedawnienia roszczenia, a w konsekwencji uznanie, że przerwanie biegu przedawnienia odniosło skutek w stosunku do pozwanego, w sytuacji gdy zgodnie z art. 32 Prawa wekslowego poręczyciel odpowiada tak samo, jak ten za kogo poręczył, stąd pozwany, może powoływać się na przedawnienie roszczenia przeciwko niemu, pomimo tego, że roszczenie przeciwko dłużnikowi wekslowemu nie uległo przedawnieniu, gdyż działania powódki wobec dłużnika wekslowego wywarły skutek wyłącznie w stosunku do niego i nie mogły wywrzeć żadnego skutku prawnego do poręczyciela wekslowego,

5) art. 71 zd. drugie w zw. z art. 32 Prawa wekslowego, poprzez jego

niezastosowanie, przez co doszło do błędnego przyjęcia, że przerwanie biegu przedawnienia w stosunku do dłużnika wekslowego odniosło skutek również w stosunku do pozwanego, jako poręczyciela, w sytuacji gdy przerwanie przedawnienia ma skutek jedynie wobec tego dłużnika wekslowego, którego dotyczy przyczyna przerwania;

6) art. 328 § 2 k.p.c. - poprzez brak wyjaśnienia podstawy prawnej w zakresie

zastosowania lub braku zastosowania w niniejszej sprawie następujących przepisów prawa:

a) art. 372 k.c. i art. 71 zd. drugie ustawy Prawo wekslowe - w sytuacji, gdy

kwestia zastosowania wskazanego przepisu ma kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia kwestii przerwania biegu przedawnienia do pozwanego i oceny zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową,

b) art. 10 prawa wekslowego w zakresie skutków prawnych okoliczności, że

weksel był wekslem zabezpieczającym roszczenia i wystawiony był in blanco, jednak zabezpieczał konkretne które uległo skonkretyzowaniu w dniu 20 stycznia 2011 r. i w tym dniu powstała wymagalność roszczenia ze stosunku podstawowego;

7) art. 320 k.p.c. poprzez błędną wykładnię, w zakresie w jakim sąd zawarł w wyroku

rozstrzygnięcie, że w przypadku braku płatności którejkolwiek z rat w terminie wymagalne staje się całe roszczenie, w sytuacji, gdy wskazany przepis nie uprawnia sądu do zawarcia takiego zastrzeżenia, a jedynie do rozłożenia zasądanego świadczenia na raty i wyznaczenia rat w odpowiednim terminie;

8) art. 102 k.p.c. poprzez brak jego zastosowania, pomimo, że w sprawie zachodzą

szczególnie uzasadnione okoliczności do nie obciążania pozwanego kosztami procesu, w związku z tym, że: sytuacja majątkowa i zdrowotna pozwanego wskazuje, że nie jest zasadne obciążanie go kosztami procesu, powódka wytaczając powództwo twierdziła, że nie działała w ramach działalności gospodarczej, co zostało obalone w wyniku postępowania dowodowego zainicjowanego przez pozwanego, dopiero w toku postępowania sądowego wyjaśnione zostały okoliczności związane z przewłaszczeniem na zabezpieczenie maszyny na zakup której została zaciągnięta pożyczka u pozwanej, w związku z czym dopiero na koniec postępowania można było ocenić zasadność lub nie zasadność powództwa, powódka zwlekała wiele lat z wytoczeniem powództwa, nie informując pozwanego, że pożyczkobiorca nie spłaca pożyczki.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, w wysokości trzykrotności stawki minimalnej. Z ostrożności procesowej wniósł o zmianę pkt 2 wyroku

poprzez eliminację zwrotu „z tym, że nieuiszczenie którejkolwiek z rat w terminie spowoduje wymagalność całego roszczenia”, oraz zmianę pkt 4 poprzez nie obciążanie pozwanego kosztami procesu strony przeciwnej.

W uzasadnieniu apelacji pozwany rozwinął tak postawione zarzuty wskazując w szczególności, że za wykładnią art. 10 Prawa wekslowego w zw. z art. 372 k.c., zgodnie z którą przerwanie biegu przedawnienia zobowiązania przeciwko dłużnikom głównym nie ma znaczenia dla odpowiedzialności poręczycieli wekslowych, którzy odpowiadają solidarnie, przemawia większość judykatury. W jego ocenie zobowiązanie zostało skonkretyzowane w dniu ogłoszenia upadłości wystawcy weksla, bowiem znana była wysokość nie zwróconej pożyczki, a także termin wymagalności całości roszczenia, na którego zabezpieczenie został wystawiony weksel in blanco, zatem nie jest tak, że roszczenie było nieskonkretyzowane (art. 353 § 1 k.c.). Zaznaczył, że pożyczkobiorca miał prawo do natychmiastowego wypełnienia weksla po dniu 20 stycznia 2011 r., lecz z sobie tylko znanych powodów nie podjął w tym zakresie decyzji i nie wypełniał weksla do 24 marca 2014 r. Zdaniem skarżącego, skoro wymagalność roszczenia zabezpieczonego wekslem powstała w dniu 20 stycznia 2011 r., to powódka prowadząc działalność gospodarczą winna przerwać bieg przedawnienia roszczenia wobec poręczyciela wekslowego i skorzystać ze swojego uprawnienia poprzez wypełnienie weksla do dnia 20 stycznia 2014 r. W związku z tym, że powódka nie skorzystała ze swojego prawa i pozostawała bierna doszło do wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową tj. po terminie przedawnienia roszczenia wobec poręczyciela.

Dalej apelujący podniósł, iż w sprawie nie może o prawidłowości rozstrzygnięcia decydować pogląd prawny wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2012 r., IV CSK 199/12, bowiem opiera się on na błędnej wykładni przepisów prawa, a także pominięciu części norm prawnych. Nie zgodził się z tym, by w świetle art. 32 Prawa wekslowego uzasadnione było rozróżnianie pomiędzy przedawnieniem roszczenia przeciwko wystawcy weksla in blanco a przedawnieniem przeciwko jego poręczycielowi. Przepis ten bowiem przewiduje odpowiedzialność poręczyciela, jak tego, za którego poręczył. Przyjmując zaproponowane przez Sąd Najwyższy stanowisko należałoby uznać, że osoby poręczające za wystawcę weksla własnego in blanco mogą podnieść przeciwko wierzycielowi przedstawiającemu uzupełniony weksel do zapłaty, ekscepcje wyłącznie w dwóch płaszczyznach, tj. w sferze przedawnienia wekslowego (art. 70 ust. 1 Prawa wekslowego) oraz w sferze uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem – w sytuacji, gdy roszczenie wekslowe nie jest przedawnione, ale dłużnik kwestionuje sposób oznaczenia daty płatności wpisanej na wekslu. Tym samym doszłoby zdaniem skarżącego do niezasadnego zawężenia zakresu zarzutów, jakie może podnieść poręczyciel wekslowy. Stąd awalista jako odpowiadający tak samo, jak ten za kogo poręczył, ma prawo podnoszenia wszelkich zarzutów, jakie przysługują tej osobie. Jak zauważył pozwany, nie bez znaczenia pozostaje także treść art. 47 Prawa wekslowego, z którego wynika, że odpowiedzialność poręczycieli wekslowych z wystawcami weksla jest solidarna. Stąd przerwa biegu przedawnienia, która zgodnie ze stanem faktycznym sprawy dotyczyła wyłącznie wystawcy weksla, nie wpływała na bieg terminu przedawnienia roszczenia poręczyciela wekslowego, którego odpowiedzialność z wystawcą weksla jest solidarna. Nadto wskazał, że Sąd Najwyższy w opisywanym wyroku nie odniósł się wprost do możliwości zastosowania art. 372 k.c., a skarżący stoi na stanowisku, że przepis ten ma zastosowanie w niniejszej sprawie, zaś zgodnie z nim, przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników.

Z daleko posuniętej ostrożności pozwany wskazał, że nastąpiło wypełnienie weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym - w związku z przedawnieniem tych zobowiązań - w zakresie rat pożyczki wymagalnych, a nie zapłaconych przez pożyczkobiorcę przed dniem 31 marca 2014r. i 18 kwietnia 2014r. (data złożenia pozwu). Wskazał, że powódka załączyła do akt sprawy harmonogram spłat i historię spłat z której wynika, że ostatnia rata pożyczki została spłacona w dniu 30 listopada 2010 r. Tym samym raty wymagalne za grudzień 2010r., styczeń- marzec 2011r. w łącznej kwocie 9.350,14 zł również uległy przedawnieniu.

Odnosząc się do zarzuty naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. apelujący wskazał, iż Sąd Okręgowy nie wyjaśnił podstawy prawnej w zakresie zastosowania lub nie zastosowania w sprawie art. 372 kc i 71 zd. drugiej ustawy prawo wekslowe oraz art. 10 prawa wekslowego. Wskazując na stanowisko panujące w orzecznictwie (SN w wyroku z 26 lipca 2007 r., V CSK 115/07 oraz z 29 czerwca 2001 r., I PKN 498/00) zaznaczył, że sąd nie wyjaśnił, dlaczego odmówił zastosowania art. 372 k.c. na treść którego powoływał się pozwany w swych pismach procesowych. Nadto oparł swe rozstrzygnięcie z pominięciem orzecznictwie przedstawiającego stanowisko odmienne, aniżeli zajęte w wyroku Sądu Najwyższego

z dnia 13 grudnia 2012 r. Apelujący podniósł, że zarzut uzupełnienia weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego przysługuje także poręczycielowi, zaś zgodnie z jednolitym stanowiskiem panujący w orzecznictwie, treścią upoważnienia do uzupełnienia weksla in blanco jest objęte jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. W tym kontekście pozwany wskazał, że nie jest zobowiązany wekslowo, w związku z wypełnieniem weksla po terminie przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego. Powódka miała możliwość działać w terminie 3 lat od daty wymagalności roszczenia podstawowego, jednak nie podjęła żadnych działań przerywających bieg przedawnienia wobec zobowiązanego poręczyciela wekslowego. Sąd nie odniósł się jednak do innych orzeczeń, które wyjaśniają stan prawny przeciwnie od orzeczenia powołanego w zaskarżonym wyroku, w związku z czym nie jest znana pełna argumentacja przemawiająca za wydanym wyrokiem. Stąd w ocenie pozwanego, uchybienie Sądu uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia, a tym samym nie pozwala na jego kontrolę instancyjną.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. apelujący podniósł, że w sprawie wstąpiły przesłanki zarówno związane z przebiegiem postępowania, jak i związane z sytuacją życiową i majątkową pozwanego, uzasadniające zwolnienie go od ponoszenia kosztów procesu strony przeciwnej. Do pierwszej kategorii zaliczyć należy okoliczność, że powódka twierdziła, że nie działała w ramach działalności gospodarczej, co zostało obalone, nadto dopiero w toku procesu wyjaśnione zostały okoliczności związane z przewłaszczeniem na zabezpieczenie maszyny, na zakup której została zaciągnięta pożyczka. Przy tym powódka zwlekała wiele lat z wytoczeniem powództwa, nie informując pozwanego, że pożyczkobiorca nie spłaca pożyczki. Do drugiej kategorii zaliczyć należy okoliczności związane z sytuacją majątkową i zdrowotną skarżącego, który jest emerytem, do jego majątku kierowana jest egzekucja. Nadto jest człowiekiem schorowanym, inwalidą i przeszedł w ostatnich tygodniach operację kręgosłupa, przez co wzrosły jego koszty utrzymania. Z uwagi na sytuację zdrowotną i wiek, nie jest w stanie podjąć jakiegokolwiek dodatkowej pracy.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie. Jednocześnie wniósł o zasądzenie od apelującego na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego, co do zasady nie zasługiwała na uwzględnienie, Sąd odwoławczy w swoim rozstrzygnięciu uwzględnił jenie fakt, że w czasie orzekania w przedmiocie apelacji powoda już upłynął termin spełnienia pierwszej raty określony w zaskarżonym wyroku, stąd termin ten został zmieniony.

Sąd Apelacyjny nie stwierdził wadliwości postępowania przed Sądem pierwszej instancji skutkujących nieważnością postępowania. Kontrola instancyjna nie wykazała też uchybień przepisom prawa materialnego oraz błędów dotyczących oceny materiału dowodowego. Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne dotyczące okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie znajdują odzwierciedlenie w przytoczonych na ich poparcie dowodach, a ich prawna ocena w kontekście weryfikacji żądania powoda i zarzutów pozwanego zasługuje na aprobatę. Stąd ustalenia te oraz wyprowadzone na ich podstawie wnioski prawne Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

Odnosząc się do meritum sporu wskazać należy, że stosownie do dyspozycji art. 30 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U. z 2016 r., poz. 160 t.j.), zapłatę wekslu można zabezpieczyć poręczeniem wekslowym (aval) co do całości sumy wekslowej lub co do jej części.

Na gruncie cytowanego przepisu ustawodawca przewidział instytucję poręczenia wekslowego (awalu), której to dokonanie czynności prawnej powoduje nawiązanie stosunku wekslowego między poręczycielem (awalistą) a aktualnym wierzycielem wekslowym i jego następcami (por. wyroki SN: z dnia 7 grudnia 1934 r., C. II. 1277/34, LexisNexis nr 2389840, oraz z dnia 5 czerwca 1997 r., II CKN 185/97, OSNC 1997, nr 12, poz. 201). Aval jest instytucją służącą zabezpieczeniu zapłaty długu wekslowego i nie zabezpiecza wierzytelności ze stosunku podstawowego, lecz jest jedynie instytucją służącą zabezpieczeniu zapłaty długu wekslowego (por. A. Szpunar, Komentarz..., s. 159; nadto SA w Poznaniu w wyroku z dnia 29 czerwca 2016 r. I ACa 90/16, LEX nr 2139443)

W związku z tym przyjmuje się, a okoliczność tę należy podkreślić, iż roszczenie z tytułu weksla i roszczenie ze stosunku podstawowego są dwoma odrębnymi roszczeniami opartymi na różnych podstawach faktycznych i prawnych.

W rozpatrywanej sprawie powód oparł swe żądanie na wekslu in blanco i udzielonym przez pozwanego poręczeniu wekslowym.

Należy podkreślić, że spłata pożyczki udzielonej umową z dnia 3 lipca 2008 r. przez powoda - Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. została zabezpieczona na kilka sposobów, w tym m.in. wekslem in blanco wystawionym przez pożyczkobiorcę (tj. spółkę (...)) poręczonym przez pozwanego. Z powyższego wynika, że pozwany nie był stroną umowy pożyczki - ani pożyczkobiorcą, ani poręczycielem cywilnym odpowiadającym za niespłaconą przez spółkę pożyczkę, co czyniłoby go wraz z pożyczkobiorcą dłużnikiem solidarnym w rozumieniu art. 366 k.c. z tego tytułu. Zatem rozważanie odpowiedzialności pozwanego z odwołaniem się do przepisów o zasadach odpowiedzialności solidarnej opartej na przepisach kodeksu cywilnego, jak postulował to apelujący, nie było zasadne. Należy podkreślić, że poręczenie wekslowe i poręczenie prawa powszechnego (art. 876 i n. k.c.) stanowią instytucje całkowicie odrębne (P. Machnikowski 2009, s. 83). Dokonanie awalu nie stanowi równoczesnego udzielenia poręczenia prawa powszechnego (por. wyroki SN: z 24 września 1931 r., III. 1. Rw. 1440/31, LexisNexis nr 2332929 i z 28 października 1963 r., II CR 249/63, LexisNexis nr 315178) i z tego względu nie można stosować do awalu przepisów o poręczeniu iuris communi (wyrok SN z 11 maja 1964 r., II CR 536/63, LexisNexis nr 323129.; wyrok SN z 17 grudnia 1962 r., 2 CR 1111/61, LexisNexis nr 323069).

Pozwany jest wyłącznie poręczycielem wekslowym i jego odpowiedzialność musi być analizowana na gruncie przepisów prawa wekslowego. Poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył (art. 32 Prawa wekslowego), a odpowiedzialność poręczyciela wekslowego wobec wierzyciela, posiadacza weksla, jest solidarna wraz z innymi dłużnikami zobowiązania wekslowego (art. 47 Prawa wekslowego). Niewątpliwie zatem choć pozwany jest współdłużnikiem solidarnym, to jednak wyłącznie z tytułu zobowiązania wekslowego z mocy art. 32 i 47 prawa wekslowego, nie zaś z wiarygodności wynikającej ze stosunku podstawowego.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, iż zobowiązanie wekslowe ma być samodzielny. Także poręczenie wekslowe jest zobowiązaniem samoistnym, niezależnym od zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego – w realiach sprawy z umowy pożyczki – co znajduje potwierdzenie w dyspozycji art. 7 Prawa wekslowego.

Z uwagi na okoliczność, iż awal nie jest instytucją służącą zabezpieczeniu zapłaty długu podstawowego, lecz instytucją służącą zabezpieczeniu długu wekslowego, przyjmuje się, że czym innym jest przedawnienie roszczenia ze stosunku podstawowego, a czym innym przedawnienie roszczenia wynikającego z weksla. Przedawnienie roszczenia wekslowego i ze stosunku podstawowego będą niezależnie od siebie, przy czym podstawę oceny przesłanek przedawnienia drugiego z nich stanowią przepisy kodeksu cywilnego, zaś pierwszego przepisy kodeksu cywilnego zmodyfikowane przez przepisy prawa wekslowego, które wprowadzają odmienne reguły dotyczące długości i początku biegu terminu przedawnienia oraz dopuszczalnych zarzutów dłużnika wekslowego (por. wyrok SN z dnia 16 grudnia 2015 r. IV CSK 131/15, LEX nr 1959490).

Termin przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, zgodnie z art. 120 k.c., rozpoczyna bieg od dnia, w którym świadczenie ze stosunku podstawowego stało się wymagalne. Z kolei początek biegu przedawnienia roszczenia z weksla własnego skierowanego przeciwko wystawcy weksla własnego, zgodnie z art. 70 w zw. Z art. 103 i 103 Prawa wekslowego, liczy się od dnia płatności weksla (por. wyrok SN z dnia 29 kwietnia 1937 r., C II 3198/96, PPH 1937/1657; wyrok SN z dnia 05 lutego 1980 r., IV PR 376/79, z dnia 24 maja 2005 r., V CK 652/04). Tę samą zasadę stosuje się do weksli in blanco (por. m.in. wyroki SN: z dnia 11 marca 1938 r., C II 2385 /37, OSP 1938, poz. 539; z dnia 25 lutego 1938 r., C II 2245/37, OSP 1938, poz. 536; z dnia 21 maja 1981 r., IV PRN 6/81, OSNC 1981/11/225; z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 434/01, niepubl.; z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 522/07, LEX nr 496389). Przedawnienie roszczenia wynikającego z weksla in blanco nie rozpoczyna biegu do czasu jego wypełnienia. Przedawnienie roszczenia z weksla wręconego bez wypełnienia daty płatności i bez zastrzeżeń, co do tej daty, rozpoczyna się z dniem płatności wpisanym na wekslu przez wierzyciela wekslowego. Innymi słowy, dopiero z chwilą całkowitego wypełnienia weksla

in blanco powstaje bezwarunkowe, nadające się do realizacji zobowiązanie wekslowe określonej treści (por. wyroki SN z 19 grudnia 2007 r., V CSK 323/07 oraz z dnia 16 grudnia 2015 r. IV CSK 131/15).

Odnosząc powyższe rozważania na kanwę rozpatrywanej sprawy Sąd Apelacyjny miał na uwadze, iż pozwany jest wyłącznie dłużnikiem wekslowym, albowiem nie był stroną umowy pożyczki (stosunku podstawowego), którą zabezpieczał weksel in blanco wystawiony przez spółkę (...), w związku z tym, do momentu wypełnienia weksla nie rozpoczął bieg terminu przedawnienia wynikającego z wiarygodności wekslowej. Dopiero od dnia terminu wskazanego jako data płatności weksla rozpoczął bieg terminu przedawnienia roszczenia wekslowego. Jak wynika z bezspornych okoliczności faktycznych sprawy, termin płatności w przedmiotowym wekslu wskazano jako 31 marca 2014 r. i od tego dnia rozpoczął bieg terminu przedawnienia roszczenia wekslowego. W tym kontekście należy zauważyć, iż zgodnie z art. 70 prawa wekslowego, roszczenia wekslowe przeciwko akceptantowi, wystawcy weksla własnego oraz ich poręczycielom przedawniają się z upływem lat trzech, licząc od dnia płatności weksla. Skoro bieg terminu przedawnienia rozpoczął się w dniu 31 marca 2014 r., a pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w dniu 10 kwietnia 2014 r., a która to czynność w myśl art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przerwała bieg tego terminu, to stwierdzić trzeba, że nie doszło do przedawnienia roszczeń wynikających z weksla.

W odniesieniu do zarzutów apelującego podkreślić trzeba, że w świetle art. 10 Prawa wekslowego, jeżeli weksel, niepełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Cytowany przepis dopuszcza możliwość wystawienia weksla niepełnego (in blanco) i jego późniejszego uzupełnienia oraz reguluje kwestię zarzutu przysługującego dłużnikowi wekslowemu w przypadku uzupełnienia weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem dotyczącym warunków uzupełnienia weksla (zob. A. Szpunar, Komentarz, s. 77).

Skoro weksel, z którego strona powodowa dochodzi zapłaty jest wekslem in blanco, a pozwany jest poręczycielem wekslowym z tytułu tego weksla, to niewątpliwie mógł on w tym postępowaniu powoływać się na stosunek cywilnoprawny łączący wierzyciela ze Spółką (...) i zarzucać, że weksel został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową.

Tym niemniej należy mieć na uwadze, iż zaskarżenie nakazu zapłaty z powołaniem się na zarzut wypełnienia weksla w sposób sprzeczny z porozumieniem, nie powoduje zmiany rozkładu ciężaru dowodu i jego przeniesienia na powoda. Ciężar dowodowy wykazania, że weksel in blanco wypełniony został w sposób sprzeczny z porozumieniem – z uwagi na brzmienie art. 10 Prawa wekslowego - spoczywa na dłużniku. W procesie wekslowym dowód nieistnienia wiarygodności zostaje przerzucony na dłużnika, a to w związku z domniemaniem istnienia wiarygodności, które powstało na skutek wystawienia i wydania weksla. Posiadacz weksla nie musi zatem wykazywać okoliczności przeciwnej, w tym podstawy gospodarczej zobowiązania wekslowego ani tego, że podstawa ta w ogóle istniała czy przedkładać dowody wykazujące istnienie roszczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego, którego zabezpieczeniem był załączony weksel (por. uchwała SN z 7.01.1967 r., III CZP 19/66, OSNCP 1968, poz. 79; wyrok SN z 1.12.2010 r., I CSK 181/10, Legalis nr 414116; a także wyrok SA w Katowicach z 20.05.2015 r., I ACa 1014/14, Legalis nr 1285105; wyrok SA w Szczecinie z 4.12.2014 r., I ACa 613/14, Legalis nr 1241859; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 lipca 2014 r. I ACa 270/14 Legalis nr 1047063; wyrok SA w Warszawie z 2.04.2014 r., VI ACa 1292/13, Legalis nr1049799; wyrok SA w Warszawie z 15.11.2012 r. VI ACa 747/12, Legalis nr 739303).

Nie można tracić z pola widzenia, iż odwołanie się przez pozwanego w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego wobec dochodzonego od niego roszczenia wekslowego, choć prowadzi do uwzględnienia również tego stosunku w ramach oceny zasadności roszczenia wekslowego, to jednak nie prowadzi do zmiany ani podstawy faktycznej ani prawnej żądania powoda. Nadal przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe z tą różnicą, że przy uwzględnieniu także stosunku podstawowego (tak m.in. SN w wyrokach z dnia 11 marca 2011 r., II CSK 311/10, OSNC - ZD z 2011 r. Nr 3, poz. 66, oraz z dnia 7 maja 2009 r., IV CSK 549/08 i z dnia 3 czerwca 2015 r. V CSK 550/14 (nie publ.).

W związku z tym, że to strona pozwana podnosi zarzut prawotamujący albo prawoniweczący, to niewątpliwie w świetle art. 6 k.c. to na niej spoczywał ciężar dowodowy wykazania, że faktycznie doszło do wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem.

W orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że w świetle art. 10 prawa wekslowego weksel in blanco może być wypełniony jedynie zgodnie z upoważnieniem osoby na nim podpisanej, a wykładnia deklaracji wekslowej odbywa się na zasadach ogólnych art. 65 k.c., które, ze względu na ścisłą więź istniejącą pomiędzy zobowiązaniem wekslowym, a zobowiązaniem zabezpieczonym wekslem in blanco, prowadzą do wniosku, iż treścią upoważnienia objęte jest jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Wypełnienie weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego jest wypełnieniem weksla niezgodnie z deklaracją wekslową i osoba podpisana na wekslu może podnieść taki zarzut w ramach zarzutów przewidzianych w art. 10 prawa wekslowego wskazując, że z tego względu jej zobowiązanie wekslowe nie powstało (tak SN w wyrokach z dnia 19 listopada 2004 r., V CK 228/04; z dnia 24 listopada 2005 r. IV CK 236/05, z dnia 15 lutego 2006 r. IV CSK 15/05, z dnia 14 lipca 2006 r. II CSK 75/06 i z dnia 14 lutego 2008 r. II CSK 522/07). Uprawnienie do wypełnienia weksla in blanco nie obejmuje bowiem wypadków, w których roszczenie ze stosunku podstawowego uległo przedawnieniu (por. wyrok SN z dnia 13 grudnia 2012 r., IV CSK 199/12, LEX nr 1288713).

Mając zatem na uwadze, że obowiązek zapłaty sumy wekslowej obciążający poręczycieli wekslowych jest uwarunkowany prawidłowym, czyli zgodnym z deklaracją wekslową wypełnieniem weksla, to pozwany jako poręczyciel wekslowy w takim samym stopniu jak wystawca weksla mógł sięgać do argumentów odnoszących się do stosunku podstawowego, który zabezpiecza ten weksel. Oznacza to, że mógł podnieść również zarzut wypełnienia przez wierzyciela weksla in blanco po upływie terminu przedawnienia roszczenia, którego zabezpieczeniu weksel ten miał służyć.

Innymi słowy, w związku z zarzutami pozwanego, należało rozważyć, czy weksel in blanco wystawiony przez spółkę (...) i poręczony przez pozwanego, stanowiący podstawę roszczenia powoda dochodzonego w niniejszej sprawie, został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową z dnia 3 lipca 2008 r., w kontekście podnoszonej przez pozwanego co do kwestii przedawnienia roszczenia.

W kontekście zarzutów apelującego podkreślić trzeba, że czym innym jest kwestia przedawnienia roszczenia wekslowego a kwestia dopuszczalności uzupełnienia weksla in blanco po upływie terminu przedawnienia roszczeń ze stosunku podstawowego. Jak trafnie wyjaśnił w tej mierze Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 grudnia 2010 r. (I CSK 181/10, Lex nr 818 560), w sytuacji dochodzenia roszczenia na podstawie weksla, należy odróżnić zarzut przedawnienia roszczenia wekslowego, mający źródło w art. 70 prawa wekslowego i zaliczany do tzw. zarzutów obiektywnych, od zarzutu przedawnienia roszczenia ze stosunku będącego podstawą wystawienia weksla, zaliczany do tzw. zarzutów subiektywnych, mieszczących się w zarzucie wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z deklaracją wekslową. Obie instytucje różnią się istotnie, w szczególności co do początku biegu terminu przedawnienia, o czym była mowa wyżej.

Nie ulega wątpliwości, iż bieg terminu przedawnienia w odniesieniu do roszczeń wynikających ze stosunku podstawowego rozpoczął się od dnia 20 stycznia 2011 r., kiedy to postanowieniem Sądu Rejonowego w Koszalinie została ogłoszona (...) Sp. z o.o. Zgodnie bowiem z art. 91 ust. 1 Prawa upadłościowego, zobowiązanie pieniężne upadłego, których termin płatności świadczenia jeszcze nie nastąpił, stają się wymagalne z dnia ogłoszenia upadłości. W związku z tym, że roszczenie powoda wiązało się z prowadzoną działalnością gospodarczą, w niniejszej sprawie znajdował zastosowanie przewidziany w art. 1180k.c. trzyletni termin przedawnienia, który co do zasady upłynąłby w dniu 20 stycznia 2014 r., tj. przed wypełnieniem weksla przez powoda, co miało miejsce dnia 24 marca 2014 r.

Jednakże wbrew zapatrywaniu skarżącego, zgodzić należy się z oczywiście trafną konstatacją Sądu pierwszej instancji, iż termin ten został przerwany poprzez zgłoszenie wierzytelności do masy upadłości, albowiem była to czynność o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. (tak też m.in. SA w Białymstoku w wyroku z dnia 24 kwietnia 2014 r., I ACa 60/14, LEX nr 1455534). Termin przedawnienia nie biegł aż do zakończenia postępowania upadłościowego, co nastąpiło

postanowieniem Sądu Rejonowego w Koszalinie z 6 maja 2014, sygn. akt VII GUp 31/10. Od tego dnia, zgodnie z art. 124 § 1 k.c. termin przedawnienia roszczeń ze stosunku podstawowego rozpoczął bieg na nowo.

W odniesieniu do zarzutów apelującego oscylujących wokół tego, jakoby opisana wyżej czynność nie odniosła względu na niego skutku w postaci przerwania biegu terminu przedawnienia, zauważyć trzeba, że dla oceny prawidłowości wypełnienia przez powoda weksla bez znaczenia pozostawała regulacja art. 372 k.c., gdyż pozwany nie był stroną stosunku podstawowego. Pozwany nie był współdłużnikiem spółki (...) z tytułu umowy pożyczki z 3 lipca 2008 r. i z tego względu regulacja tego przepisu – przewidującego, że przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników - nie mogła mieć wpływu na ocenę zasadności żądania pozwu i skutkować przyjęciem, jak chciał tego apelujący, że podjęta wówczas przez wierzyciela czynność w postaci zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie przerwała biegu terminu przedawnienia w stosunku do niego. Podkreślić ponownie stanowczo trzeba, iż pozwany i spółka (...) są dłużnikami solidarnymi, ale z tytułu poręczenia wekslowego, nie z tytułu stosunku podstawowego. Skoro w tej dacie weksel nie był wypełniony, roszczenie w stosunku do powoda – jako odpowiedzialnego z weksla – nie istniało.

Istotne natomiast pozostaje to, że roszczenie z tytułu stosunku podstawowego nie było przedawnione co do zasady w stosunku do spółki (...) i powód był uprawniony do tego, aby 24 marca 2014 wystawić weksel stwierdzający istnienie zadłużenia tego podmiotu względem niego, pozwany natomiast zgodnie z art. 32 Prawa wekslowego jako poręczyciel wekslowy odpowiadał z tytułu wierzytelności wekslowej tak samo jak ten, za kogo poręczył. Znaczenie zatem miało to, w jakim zakresie powód uprawniony był – zgodnie z deklaracją wekslową – do wystawienia 24 marca 2014 weksla w stosunku do spółki (...), to bowiem implikowało zakres odpowiedzialności pozwanego jako poręczyciela wierzytelności wekslowej.

Przyjmując zatem, że zasadniczo w stosunku do spółki (...) od 6 maja 2014 r. na nowo rozpoczął się bieg terminu przedawnienia roszczeń z tytułu zawartej przez powoda ze spółką (...) umowy pożyczki, stwierdzić trzeba, iż wierzytelność z tego tytułu przedawniłaby się dopiero w dniu 6 maja 2017 r., gdy tymczasem do wypełnienia weksla doszło już w dniu 24 marca 2014 r.

W tej sytuacji nie powinno budzić zastrzeżeń stwierdzenie, że skoro roszczenie ze stosunku podstawowego w zasądzonej części nie uległo przedawnieniu w momencie wypełnienia weksla, to podniesiony przez apelującego zarzut wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z deklaracją wekslową, nie mógł zasługiwać na uwzględnienie.

Na podstawie deklaracji wekslowej z dnia 3 lipca 2008 r. powód miał prawo, w razie niedotrzymania terminów spłaty wynikających z umowy pożyczki, wypełnić weksel w każdym czasie na sumę odpowiadającą zadłużeniu wystawcy wobec niego, wraz z należnymi odsetkami i kosztami oraz weksel ten opatrzyć datą płatności według swego uznania, zawiadamiając wystawcę listem poleconym za zwrotnym poświadczeniem odbioru na wskazany adres najpóźniej na 7 dni przed terminem płatności. Analiza przedłożonego do akt sprawy weksla upoważnia do stwierdzenia, że weksel in blanco w zasądzonej części został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową i z całą pewnością przed upływem terminu przedawnienia roszczenia w tym zakresie ze stosunku podstawowego, skoro roszczenie to nie jest przedawnione do chwili obecnej. Ponieważ w deklaracji wekslowej nie było zastrzeżeń co do oznaczenia daty płatności weksla, wskazanie daty płatności na dzień 31 marca 2014 r. również należy uznać za wypełnienie weksla zgodnie z deklaracją wekslową.

W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny przyjął, że weksel został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową, roszczenie z tytułu poręczenia wekslowego w uwzględnionej części nie uległo przedawnieniu, a to rodził obowiązek zapłaty przez pozwanego sumy wekslowej w tej kwocie. Brak było zatem podstaw do zmiany zaskarżonego orzeczenia i oddalenia żądania pozwu w całości, albowiem jak trafnie ustalił w tej mierze Sąd Okręgowy, po uwzględnieniu zakresu żądania powoda co do odsetek, odpowiedzialność pozwanego jako dłużnika solidarnego z tytułu poręczenia wekslowego - wyniosła 71.902,85 zł. Słusznie zatem powództwo w tej części zostało uwzględnione.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów podniesionych przez pozwanego w apelacji dodać należy, iż chybiony okazał się także zarzut dotyczący naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w myśl którego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać

wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W kontekście omawianego przepisu należy wskazać, iż zarzut naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę apelacji wyjątkowo i to jedynie wówczas gdy naruszenie to ma istotny wpływ na wynik sprawy. Z taką zaś sytuacją mamy do czynienia jedynie wówczas, gdy braki lub inne wadliwości uzasadnienia zaskarżonego wyroku uniemożliwiają dokonanie oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego, co zaś uniemożliwia przeprowadzenie kontroli instancyjnej wyroku (por. wyroki SN: z dnia 24.06.2015 r., II CSK 435/14, LEX nr 1767500; z dnia 06.0.2015 r., V CSK 671/14, LEX nr 1793716; z dnia 02.12.2014 r., I UK 139/14, LEX nr 1621322; z dnia 16.10.2009 r., I UK 129/08, LEX nr 558286). Tymczasem w realiach niniejszej sprawy z żadną z opisanych wyżej sytuacji nie mieliśmy do czynienia. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku sporządzone zostało starannie i zawiera wszystkie elementy konieczne wskazane w treści przepisu art. 328 § 2 k.p.c. Wywody Sądu Okręgowego są jasne i logiczne, w sposób precyzyjny i wyczerpujący przedstawił on wszystkie motywy wydanego rozstrzygnięcia, przywołując stosowne przepisy prawa materialnego. Co ważne, wywody te, w tym poczynione ustalenia faktyczne, znajdują podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym.

Niezasadnie skarżący twierdzi, iż sąd pierwszej instancji winien był wyjaśnić dlaczego nie zastosował w sprawie regulacji art. 372 k.c. Przepis ten, z przyczyn szeroko opisanych wyżej, nie mógł mieć zastosowania w sprawie, albowiem mógłby odnosić do oceny sytuacji tylko dłużników solidarnych z tytułu stosunku podstawowego, podczas gdy, pozwany był solidarnym dłużnikiem wyłącznie z tytułu stosunku wekslowego. Nie jest zaś rzeczą sądu wyjaśnianie w uzasadnieniu orzeczenia w ramach podstawy prawnej rozstrzygnięcia, dlaczego nie zastosował przepisów, które nie dotyczą stosunku prawnego będącego podstawą żądania pozwu. Jednocześnie nie można czynić sądowi pierwszej instancji zarzutu, że nie wyjaśnił dlaczego nie zastosował przepisu art. 10 Prawo wekslowe i nie przyjął, że roszczenie uległo skonkretyzowaniu już w dniu 20 stycznia 2011 r. i w tym dniu powstała wymagalność roszczenia ze stosunku podstawowego. Wprawdzie istotnie w tym dniu stało się wymagalne roszczenie ze stosunku podstawowego, to jednak fakt ten nie jest tożsamy z powstaniem stanu wymagalności roszczenia wekslowego, gdyż wierzytelność wekslowa – o czym była mowa już wyżej – ulega skonkretyzowaniu dopiero po wypełnieniu weksla.

Chybione okazały się także zarzuty, jakoby Sąd Okręgowy wadliwie nie zastosował w sprawie art. 102 k.p.c. i nie odstąpił od obciążania pozwanego obowiązkiem zwrotu stronie przeciwnej kosztów procesu w całości. Lektura uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wprost wskazuje, iż sąd mając na uwadze właśnie trudną sytuację majątkową i życiową pozwanego, w oparciu o art. 102 k.p.c., odstąpił od obciążania pozwanego kosztów procesu należnych stronie powodowej, w zakresie połowy ich wysokości. Godzi się nadto zauważyć, iż w odniesieniu do regulacji art. 102 k.p.c. przyjmuje się, że sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi sama przez się szczególnie uzasadnionego wypadku o którym mowa w art. 102 k.p.c., chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności (por. postanowienie SN z 5 lipca 2013 r., IV CZ 58/13, LEX nr 1396462). Tymczasem Sąd Apelacyjny żadnych takich szczególnych okoliczności, ponadto te które już zostały przez Sąd pierwszej instancji uwzględnione, nie dopatrył się, dlatego brak było podstaw do kierowania się wyłącznie interesem pozwanego i odstępowania od obciążania go obowiązkiem zwrotu stronie przeciwnej kosztów procesu w dalszej części.

Nie zasługiwały na uwzględnienie także twierdzenia apelującego koncertujące się wokół zarzutu naruszenia art. 320 k.p.c., w myśl którego, w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia. Cytowany przepis określa szczególną regułę wyrokowania, dającą sądowi możliwość uwzględnienia interesów pozwanego, w zakresie czasu wykonania wyroku. Mimo umiejscowienia go wśród przepisów postępowania, ma on charakter materialnoprawny, gdyż modyfikuje treść łączącego strony stosunku cywilnoprawnego, w odniesieniu do sposobu i terminu spełnienia świadczenia przez pozwanego i w tym zakresie jest

konstytucyjny (por. wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2014 r., V CSK 302/13, LEX nr 1480070; uchwała SN z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZP 126/06, OSNC 2007, nr 10 poz. 147). Instytucja ta ma służyć urzeczywistnieniu dobrowolnego spełnienia świadczenia przez dłużnika, a przy tym jedynym kryterium zastosowania rozważanej zasady przez sąd jest ustalenie istnienia w sprawie "wypadku szczególnie uzasadnionego", który z kolei należy utożsamiać z okolicznościami natury wyjątkowej, a wynikającymi z szeroko rozumianego stanu majątkowego i rodzinnego pozwanego.

Wprawdzie rację ma apelujący, iż ustawodawca w treści komentowanego przepisu nie przewidział wprost, że sąd meriti może rozkładając zasądzone świadczenie na raty zastrzec w sentencji wyroku, iż nieuiszczenie którejkolwiek z rat w terminie spowoduje wymagalność całego roszczenia. Tym niemniej możliwość taką dostrzeżono w doktrynie, gdzie wskazane zostało, iż de lege lata nie można także wyłączyć zastrzeżenia przez sąd, że jeżeli dłużnik opóźni się z płatnością którejkolwiek raty (kilku kolejnych rat), całość świadczenia stanie się wymagalna od razu z chwilą opóźnienia (T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze, wyd. V, WK 2016; M. Manowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38), wyd. III, WK 2015). Podzielając wyżej zaprezentowany pogląd Sąd odwoławczy stanął na stanowisku, iż zasadniczo Sąd pierwszej instancji był uprawniony do tego, aby rozkładając zasądzone świadczenie na raty, jednocześnie zastrzec w sentencji wyroku, że nieuiszczenie którejkolwiek z rat w terminie spowoduje wymagalność całego roszczenia. Zawarcie w sentencji wyroku zastrzeżenia takiej treści nie sprzeciwiała się bowiem w szczególności treść przepisu art. 320 k.p.c., albowiem ustawodawca wprost takiej możliwości nie wyłączył.

Podzielając ocenę Sądu Okręgowego odnośnie zaistnienia w niniejszej sprawie szczególnych okoliczności związanych z trudną sytuacją majątkową i życiową pozwanego, co uzasadniało rozłożenie zasądnionego na rzecz powoda świadczenia na raty, Sąd Apelacyjny mając na uwadze, że termin pierwszej raty ustalony przez Sąd Okręgowy upłynął przed uprawomocnieniem się wyroku, zmienił zaskarżone orzeczenie jedynie o tyle, że oznaczył termin płatności pierwszej raty na dzień 8 kwietnia 2017 r. (data płatności pierwszej raty przyjętą w zaskarżonym orzeczeniu to 31 stycznia 2017, podczas gdy sąd drugiej instancji w niniejszej sprawie orzekał 8 marca 2017 r.).

Tak argumentując Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone orzeczenie w zakresie jego punktu 2. jedynie o tyle, że oznaczył późniejszym termin płatności pierwszej raty, o czym orzeczono w na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w punkcie I. wyroku.

W pozostałym zaś zakresie apelacja pozwanego jako niezasadna, z przyczyn wyżej przedstawionych, podlegała oddaleniu, o czym na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono w punkcie II. wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., w myśl którego, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Jak przyjmuje się w orzecznictwie, przy ocenie wystąpienia przesłanek wynikających z w/w przepisu zwykle brane są pod uwagę zarówno takie okoliczności, które odnoszą się do faktów związanych z samym przebiegiem procesu, jak i takie, które dotyczą stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Przez fakty związane z samym przebiegiem procesu należy pojmować takie okoliczności jak np. podstawę oddalenia żądania, zgodność zamiarów stron w sprawach dotyczących stosunku prawnego, który może być ukształtowany tylko wyrokiem, szczególną zawilgość lub precedensowy charakter sprawy albo subiektywne przekonanie strony co do zasadności zgłoszonego roszczenia - trudne do zweryfikowania a limine (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 18 lipca 2013 r., Lex nr 1349918). Choć sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi sama przez się szczególnie uzasadnionego wypadku o którym mowa w art. 102 k.p.c., chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności (por. postanowienie SN z 5 lipca 2013 r., IV CZ 58/13, LEX nr 1396462). Nie można przy tym tracić z pola widzenia tego, iż zastosowanie dobrodziejstwa wynikającego z przepisu art. 102 k.p.c. zależy od swobodnej decyzji sądu i związane jest z dyskrecyjną władzą sędziowską, który dokonując kwalifikacji "wypadków szczególnie uzasadnionych" - mając na względzie okoliczności sprawy - winien kierować się przede wszystkim poczuciem własnej sprawiedliwości (por. postanowienia SN: z dnia 27 stycznia 2010 r., II CZ 87/09, niepubl.; z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 130/12, LEX nr 1341731).

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny uznał, iż w realiach rozpoznawanej sprawy wystąpił szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mowa w art. 102 k.p.c., przesądzający o zasadności odstąpienia od obciążania pozwanego kosztami postępowania apelacyjnego strony przeciwnej. Za takim przyjęciem przemawiała nie tylko trudna sytuacja materialna pozwanego, która nota bene stała się podstawą zwolnienia go od kosztów sądowych w sprawie, ale także okoliczności związane z osobą samego pozwanego (jego podeszły wiek, zły stan zdrowia uniemożliwiający podjęcie dodatkowej pracy), a także charakter roszczenia będącego przedmiotem sporu oraz subiektywne przeświadczenie pozwanego o zasadności zajmowanego przez siebie stanowiska, usprawiedliwione jego wewnętrznym przekonaniem o przedawnieniu roszczeń objętych wystawionym przez powoda wekslem.

Te wszystkie okoliczności uwzględniane i oceniane łącznie, w pełni wyczerpują znamiona szczególnie uzasadnionego wypadku w rozumieniu art. 102 k.p.c., wobec czego odstąpiono od obciążania pozwanego kosztami instancji odwoławczej strony powodowej, o czym orzeczono w punkcie III. wyroku.

Małgorzata Gawinek Artur Kowalewski Mirosława Gołuńska